

**Dissertatio inauguralis medico-practica de reconvalescentia ... / submittit
Franciscus Bidischini.**

Contributors

Bidischini, Franz.
Universität Wien.
Royal College of Surgeons of England

Publication/Creation

Viennae : Typis Mathiae Andrae Schmidt, 1783.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/d83bcmfp>

Provider

Royal College of Surgeons

License and attribution

This material has been provided by This material has been provided by The Royal College of Surgeons of England. The original may be consulted at The Royal College of Surgeons of England. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO 3.
INAUGURALIS MEDICO-PRACTICA

DE

RECONVALESCENTIA,

QUAM

ANNUENTE INCLYTA

FACULTATE MEDICA

IN

ANTIQUISSIMA AC CELEBERRIMA

UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PRO

DOCTORATUS LAUREA, SUMMISQUE IN
MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS LEGITI-
ME CONSEQUENDIS

PUBLICÆ DISQUISITIONI

SUBMITTIT

FRANCISCUS BIDISCHINI,

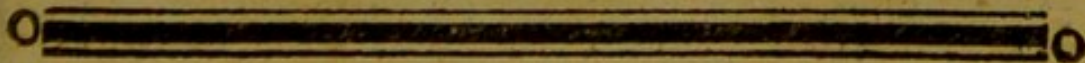
TERGESTINUS,

DISPUTABITUR

IN UNIVERSITATIS PALATIO

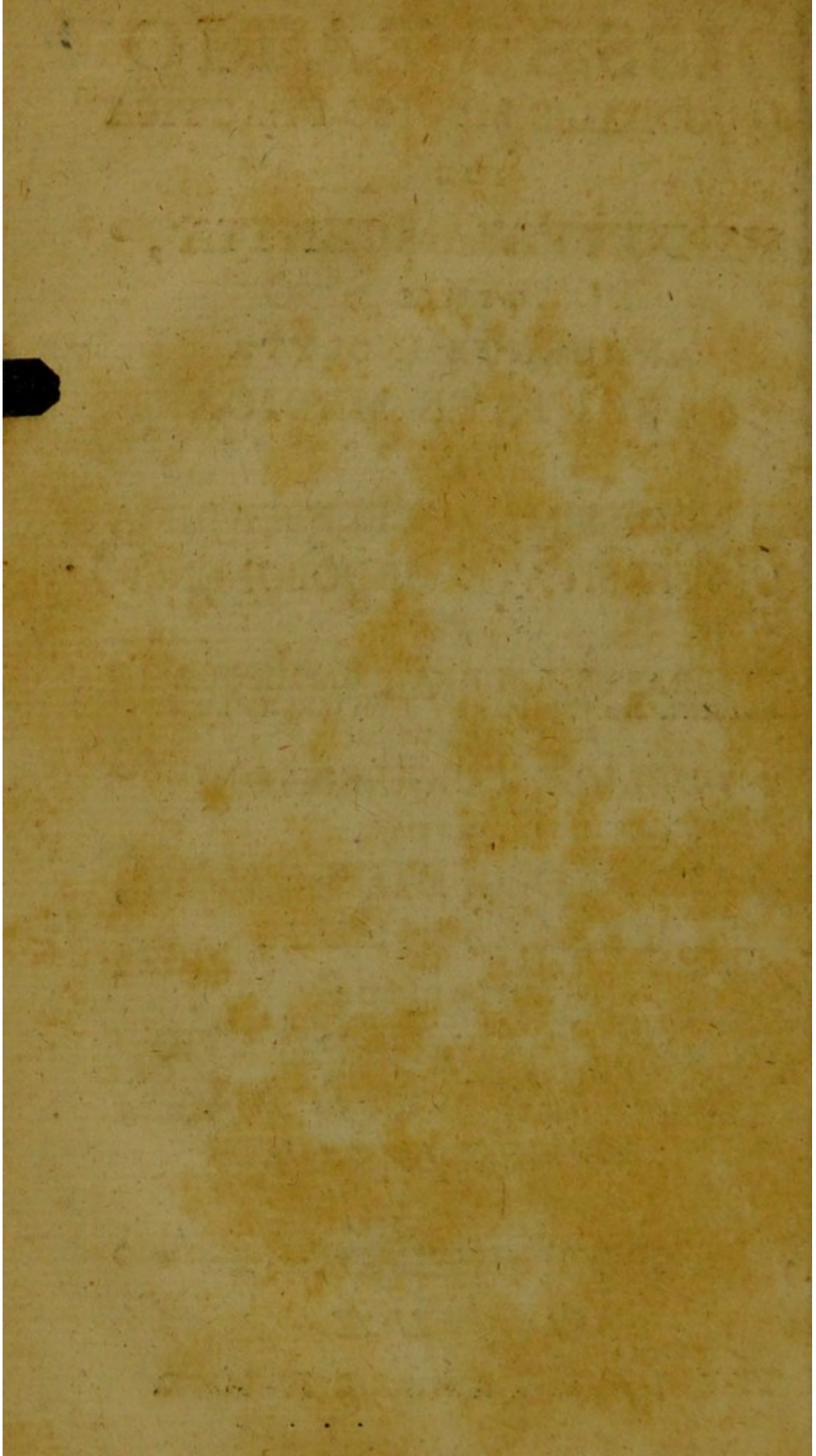
Hora Die Mensis Junii.

Anno MDCCLXXXIII.

V I E N N Æ,

TYPIS MATHLÆ ANDRÆ SCHMIDT.

EXCELLENTISSIMO ac ILLUSTRISSIMO

DOMINO DOMINO

POMPEJO

S. R. I. COMITI

DE

B R I G I D O

SACRÆ CÆSAREÆ REGIÆQUE

APOSTOLICÆ MAJESTATIS

CONCILIARIO ACTUALI INTIMO

ET

CAMERARIO

TERGESTINÆ URBIS PRÆSIDI

CAPITANEO CIVILI ET MILITARI

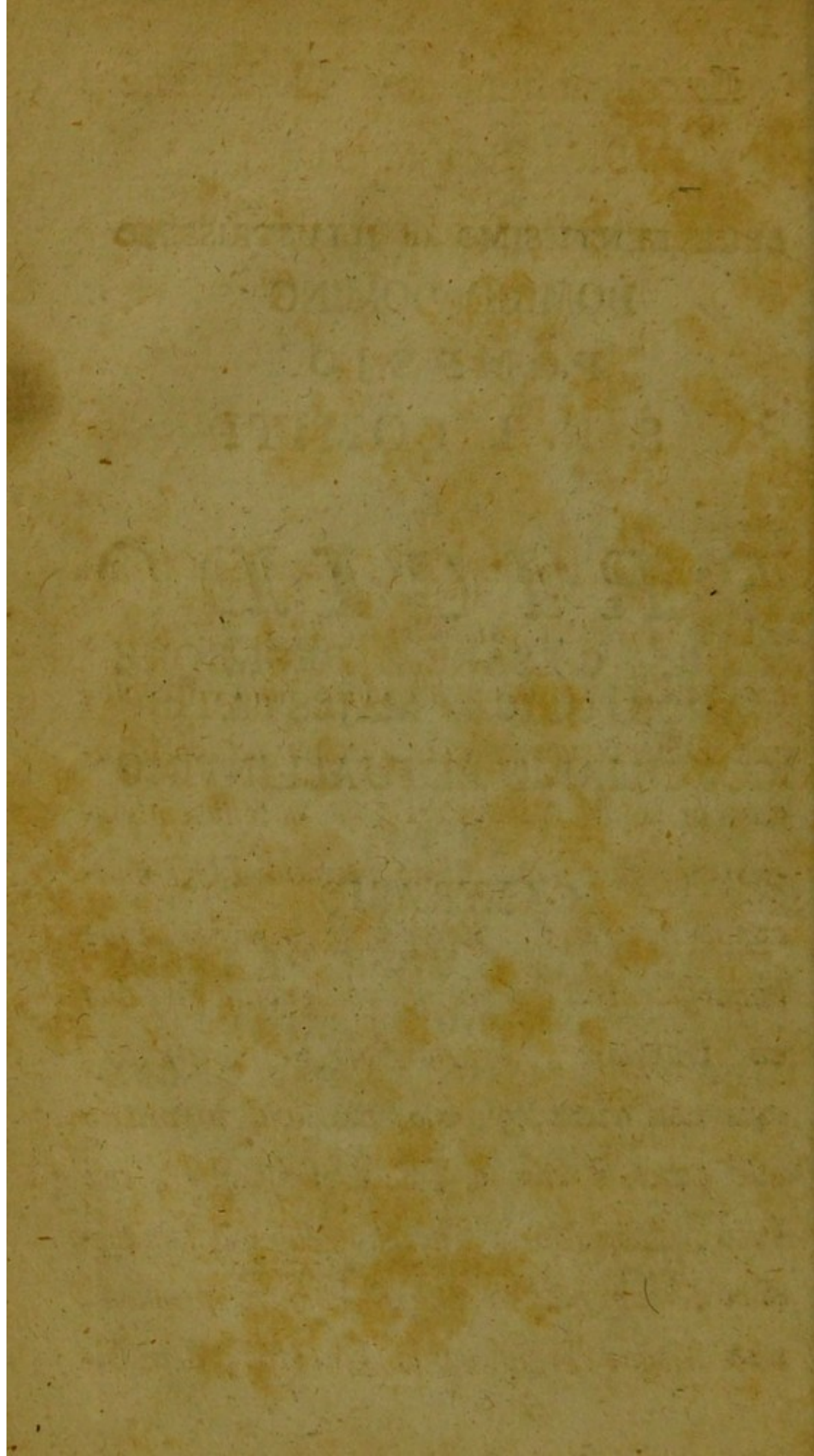
NEC NON UNITORUM GORITIÆ ET GRA-

DISCÆ PRINCIPALIUM COMITATUUM

GUBERNATORII &c. &c.

D. D.

GRATIOSISSIMO &c. &c.

Excellentissime ac Illustrissime

Sacri Romani Imperii

Comes!

*N*ot tantisque a TE & Nobilissima Gente
TUA in meam Familiam collatis beneficiis,
novum illud ac plane singulare mihi accessit,
quo Dissertationem hanc, quam ad obtinen-
dam artis Medicæ exercendæ potestatem elu-
cubratus sum, amplissimo Nomini TUO nun-
cupari patereris. Etenim si eo majus atque
honorificentius beneficium censendum est, quo
ab Illustriore, Præstantioreque præstatur,
quis non videt, summo mihi illud in prætio
esse debere? cum a TE profiscatur, tali
Viro, quem Maria Theresia Augusta jam du-
dum dignum judicavit, qui Poloniæ primum,
mox Magno Transilvaniæ Ducatui, dein Si-
le-

lesiae præficereris. Quæ vero in maximis his
Provinciis tum ad earum commodum, tum
ad Imperii Austriaci amplificationem, tum ad
TUI commendationem Nominis sempiternam
fecisti, eadem illæ Provinciæ, quæ TE ab
iis discedentem veluti Patrem amisisse con-
querebantur, satis superque deprædicant,
ut quæ recte a TE præclareque gesta sunt,
TUA quæ in Rempublicam me ita a me
ultra extolli vix queant. Quotus enim quis-
que est, qui non intelligat, etiam me tacente
magnum iisdem pondus, splendoremque præ-
clarissimo Josephi II. Cæsaris Augusti virtu-
tum Remuneratoris iudicio accessisse, cum

TIBI utriusque Carniolicæ Præfecturam demandavit? Eam autem qua non gessisti Integritate, Religione, Fide? Quæ sane tanta fuit, ut nuperrime tandem Tergestinam Urbem, ad eamque spectantes Provincias suo TIBI Nomine amplissima potestate regendas dederit; quam ob causam TIBI ne Excellentissime Vir a Concivibus Tergestinis gratulandum sit, definire non ausim: TU enim, ut merebaris, luculentissimis benevolenticæ Augusti significationibus fruëris; nos autem grato in eum animo, atque ob communem omnium læticiam TE, post longum desiderium TUI, Patriæ restitutum Civem, eundem Primum post

*post hominum memoriam Moderatorem datum
gaudemus. Accipe igitur, Nobilissime Vir,
meam hanc qualemcunque opellam TUIS sub
auspiciis prodeuntem, meque una cum illa
validissimo Patrocinio TUO & Authoritate
tuearis. Vale*

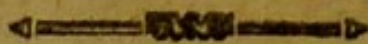
**Excellentissimi ac Illustrissimi
S. R. I. Comitis**

**Devotissimus
Franciscus Bidischini.**

§. I.

Reconvalescentiam peculiarem, tædio-
sam sæpenumero desiderare curam norunt
Medici, qui reconvalescentium quærelas,
quas morbi sæpe reliquias, diætæ sæpe per-
versæ sobolem videre est, audire coguntur
quam frequentissime; plus adhuc augendas,
si præcipue ægri, (quod fieri communiter
videmus) a morbo nunc liberati, ejus quo-
que effectus diæta bona sola, & domesticis,
ut ajunt, remediis debellari posse sine Me-
dici auxiliantis adminiculo credunt: in pe-
jora tunc ruere omnia indies vident, mor-
bum male curatum clamant, cujus recidi-
vam præcavere facilius longe fuisset, quam
morbum primo curare; haud raro inde re-
convalescentium mortes non morbi, sed ne-
glectæ reconvalescentiæ effectus.

§. II.

Sub *Reconvalescentiæ* nomine omne illud tempus intelligimus, quod a fine morbi ad perfectam usque virium restaurationem intercedit.

Initium convalescentiæ determinare non semper æque facile est, cum levis sæpe febricula in initio convalescentiæ adhuc adfit, debilitas uti in ipso morbo eadem, accedit, quod cum duratio ejusdem morbi non semper sit eadem, morborum initia ipsis plerumque ægris incerta sint, finis quoque morbi, *Reconvalescentiæ* initium lateat. Incius exinde sæpe hæret Medicus, utrum a primis symptomatibus, quæ æger quæritur, utrum a die, qua decumbere cogitur, exordium morbi ordiri debeat, cum hac in re ægri major, vel minor sensibilitas plurimum discrimen inducat.

Practicum hoc in dubio errorem committi tamen non posse ex eo elucescit, quod imminuto notabiliter morbo iisdem uti prius remediis parciore licet dosi per tempus uti pergat Medicus; optimus enim, qui in convalescentia habetur Indicationum fons, ipso ex morbo prægresso defumitur. Qua in re notandum, plurimum interesse, ut tum cujuslibet morbi, tum & convalescentiæ duratio, terminusque perfecte sit cognitus, alias pro sanis dimittuntur ægri vix morbo superato, inde recidivæ facilitas, & languores chronici tota sæpe vita perstantes plerum-

que

perchel 11-vi.

que insequuntur; hoc neglecto studio symptomata febrilia credimus, quæ convalescentiæ incipientis signa sunt, remediis & sæpe adhuc heroicis renascentes vires inviti suffocamus.

Ut autem, quid sub convalescentia fiat, intelligi liquido possit, qualis reconvalescentium status sit, quæ solidorum indoles, quæ natura humorum, præliminarie indagemus; sic enim quid spei, quid metus ac periculi hoc in statu adsit, brevi patebit.

Morbo fractum corpus convalescentiam ingressum solida debilia exhibet, humores deficientes, aut saltem cacochymicos, per morbum enim prægressum irritata solida violentius agentia tonum amittere necessario debent, cum insuper ob secretionem male factas & circulationem nimis auctam aut perturbatam solidorum nutritio aut prava, aut nulla, solidorum robur continuo plus deji-
ciunt. Fluida interim violento motu acta magis acria facta copiosius expulsa non restituta humores cacochymicos exhibent, varia inde Reconvalescentium symptomata deducere facile erit. Præcipua horum sunt: debilitas, deliquia animi, dum erecto sunt corpore frequentiora, vertigo, pallor, macilentia ingens, cutis vix adhærens ossibus non nisi muscutorum vestigia refert, sudores nocturni, pulsus celer, debilis, levis plerumque ad vesperam febricula, sensuum in- et externorum languor, appetitus primo par-
cior, sensim auctus sæpe ad bulimum usque,

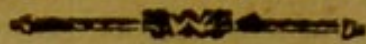
ex paulo largiori cibo anorexia, nausea, vomitus, febris, ineptitudo ad motum, lingua plerumque alba muco obducta.

Diverforum adeo symptomatum explicatio ex antea præmissis clare deducitur, sensuum in - & externorum debilitas, animi deliquia, pallor, emaciatio corporis ex humorum defectu oritur, cum in morbo tum artificialibus evacuationibus, tum naturalibus ipso morbi stimulo auctis humores deperdi necessarium sit: pulsus celer, & debilis simul ex irritabilibus magis solidis factis, & defectu simul humorum, & solidorum propellentium inertia nascitur; sudores nocturni, ineptitudo ad motum ex solidorum propellentium fracta vi pendent, appetitus auctus naturæ bonitate oritur deperdita restituere conantis, quin tamen debilior adhuc primarum viarum compages largiori paulo cibo ferendo par sit, quod lingua a naturali adhuc colore abludens, quæ & ventriculi, & intestinorum colorem & indolem præsefert, aperte docet. Hoc nunc in rerum statu quid timendum sit, levi negotio facile quilibet pervidebit: vix a morbo emersum corpus & solidorum & fluidorum labe infectum levi ex causa in priorem relabitur ægritudinem, multo nunc majorem, quo plus a præcedente morbo debilitatum fuerit corpus, ut sic novus morbus superveniens viribus ægri major illum succumbere necessario cogat.

§. III.

Sed non unam semper eamdemque observare est Reconvalescentiam, sed pro morbo vario prægresso variare; qua in re tam complicata, ut quidam saltem ordo observari possit, duplici præcipue sub respectu convalescentiam generali divisione considerare licet, scilicet 1. convalescentiam post Acutos, & 2. post Chronicos morbos. Acutæ febres diversissimæ quoad Indolem, & curam cum sint, variam quoque, tempore Reconvalescentiæ, petere curam facile quilibet perspiciet. Reconvalescentiam, post morbos Chronicos & cognitu difficiles curatu sæpissime impossibiles in Recidiva impedienda totam ferme consistere norunt Practici, quæ cum & radicalem singulorum horum morborum curam desideret, quam percurrere scopus haud est, quoad generales solum regulas circa illam observandas considerari poterit, peculiaribus quibusdam certis in morbis ipsa sub Reconvalescentia observatis symptomatibus haud omissis.

Febres Cardinales tantum percutere juvat, utpote ad quas innumeræ aliæ facili negotio poterunt revocari: post singulas enim harum considerare convalescentiam et prolixum non minus ac inutile jure duxerim.

§. IV.

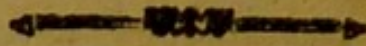
Inflammatoriæ Febris e virium excessu ortæ debitæ ac sua methodo curatæ cessante febre reconvalescentia orditur, hoc in simplici benigna inflammatoria febris 14to communiter die contingere observata docent: exceptio facienda in constitutione phlogistica terminari incipiente, quæ quod in acutie remittit, longitudine lucratur, et ad septimanas usque extenditur. Non nisi quærelas de virium defectu hoc in statu audire est, eo major hic virium percipitur ruina; quo febris violentior plures evacuationes desiderabat.

Vires restituere unicam hic facit indicationem, quod bona diæta non vinosa tamen, et remediis primis saltem temporibus adhuc antiphlogisticis iisdem, quæ durante Inflammatione dabantur, plenarie conficitur, parciori tamen antiphlogisticorum emollientium dosi hoc tempore opus est, nisi majorem inducere corpori debilitatem excedente potu emolliente velis; antiphlogistica hæc si negligantur, continuo periculo exponitur æger recidivæ, cum illa in Inflammationem propensio tempore Reconvalescentiæ nondum deleta facili ex vitio recrudescere malum faciat, cum tamen cæteris paribus inflammati citius plerumque reconvalescant, nullis hi roborantibus, stomachicis plerumque indigent toto reconvalescentiæ tempore; quinimmo, si hominem antea inflammatione detentum roborantibus, et stomachicis tractes,

tes, in novum morbum inflammatorium ob vires iterum nimis auctas conjicies, quod tristi indies experientia confirmatum videmus. Inde est, quod, qui inflammatione decubuerunt, toto tempore reconvalescentiæ arceri deberent a Diætâ sicciori, paulo pleniori, a quocunque stimulo. Neque hoc reticendum, quod cito iterum vires reassumant reconvalescentes ita, ut post octo convalescentiæ dies vix advertas hominem ægrotasse, quod equidem in flore solum ætatis contingere, divinare quilibet facile poterit.

Aliud quoque notabile symptoma negligi non debet: contingit equidem, febres Inflammatorias Universales mitiores in febres constitutionis subsequentiæ convalescentiæ tempore abire; Exemplum rem clarius illustrabit: ponamus, quod mense Aprili, vel Majo aliquis laboret feбри Inflammatoria, hæc mitis tunc erit, tardius decurrens, non terminabitur modo alias febribus Inflammatoriis communi, sed semper ferme abit in febrim succedentis constitutionis; quam si biliosæ indolis esse accipiamus, hæc febris Inflammatoria mitescens post duas septimanas, post 20 etiam dies abibit in febrim novæ constitutionis. Pluras quæ id confirmant observationes hoc anno colligere facile erat tam in Nosocomio Practico, tum SS. Trinitatis; haud paucos enim Inflammatoria, vel Rheumatica, vel Intermittente febre antea detentos sub Reconvalescentia nullo commisso vitio in putridam illius Constitutionis

incidisse, omnes vidimus. Facile inde decipi sæpe Medicum non attentum posse, clarum est, qui solutionem morbi post 14 dies expectat, et prædicat; novi tunc oriuntur calores, nova antea non præsentia symptomata. Calor urens, jactitatio, nausea, meteorismus &c.: errores tunc in Diæta commissos accusant Medici, recrudescentiam morbi timent, ubi morbus alterius constitutionis revera ingruit. Quod non de Inflammatoria solum, sed de omnis alterius quoque febris specie attente observandum est

Febrim Inflammatoriam cum topica alicujus visceris affectione facilius adhuc pati recidivam Pleuritidis & Peripneumonix exemplo discimus; motus tunc, aura frigidior, cibus saturatior, potus etiam leviter vinosus sedulo hic vitanda sunt; levissimus enim stimulus, motus, Chylus crassus debilem Pulmonem magis nunc sensilem de novo irritabit, novam nunc Inflammationem priori periculosiores inducendo. Recrudescens pulmonum inflammatio tunc præcipue timenda est, si Pleuritis debite soluta non fuit, mitigata solum: contingere etenim videmus, quod 11a. Pleuritidis die cessante febre levis solum nonnisi in profunda inspiratione percipiendus dolor persistet, quem ægri negligunt, quoad reliqua, ut ipsis equidem videtur, sanissimi: latens persistat tunc Inflammatio, levissima ex causa sub ipsa Reconvalescentia recrudescens, quod ut præcaveatur, ad Pleuritidis finem profunde ut inspiret æger,

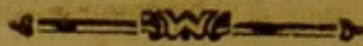
æger, in utrumque successive ut decumbat
 latus, jubeatur; dolor, levis licet, an adhuc
 superfit, molestia quædam an decubitu per-
 cipiatur, videri tunc clare poterit, sic emol-
 lientibus sub ipso Reconvalescentiæ tempore
 minori licet dosi diutius pergendo, & Reci-
 divæ, & latentis Pleuritidis naturam simul
 præcavemus.

Quodsi Inflammatoria febris complica-
 ta fuerit, id est alia cum febre unita, conva-
 lescentiam quoque variare clarum est: tunc
 dicta hucusque convalescentiæ tempore so-
 lum non sufficiunt, sed febris quoque ratio me-
 thodo pro varia febre varia inferius expli-
 canda haberi debet; longius tunc excurret
 convalescentia, vix aliquot septimanarum
 spatio terminanda majori cum recidivæ me-
 tu, cum ipsa roborantia fors feбри simul com-
 plicatæ dicata novæ recrudescentiæ fomi-
 tem ponere facillime possunt.

§. V.

Longam, tardamque convalescentiam
 febris pituitosa habet. Laxos enim debiles,
 Hypochondriacos, Sedentarios, victu fari-
 naceo, pingui, terrestri usos, pueros, plebem
 infimam Infantes pultibus pastos cum afficiat,
 & septimanas etiam ante perfectam conva-
 lescentiam pertransire continuo videmus; fe-
 bris equidem tenaces incidere humores de-
 buit, sed tenacitatem reliquam superare, de-
 bile roborare corpus, pituitæ generationem

De aliquo systema: hypici ad: pueris: v.

novam impedire, indicationes sub hujus febris convalescentia sunt. Primum equidem fit remediis solventibus hoc quoque tempore continuatis, dummodo dosis non excedat, ne dum pituitæ reliquias eluere e corpore conamur, inducta nimia debilitate virium restaurationem procrastinemus: solventia salina nonnisi parcissima hoc in morbi stadio indicantur, alvo solito duriori, tardiori locum habent, hæc enim ipsa utpote quæ nimium per longum Morbi decursum ventriculi vires labefactarent, morbo quoque durante continuari semper non possunt, sed alia longe solventia ex herbarum lactescentium subamararum classe Materies Medica suppeditat, quales sunt gramen, taraxacon, cichoreum, sonchus, fenecio, lactuca, endivia, &c.

His diutius protractis & robur quoque primis viis potu liquido, salino enervatis, tum integro quoque corpori debet addi; cort. peruv., elect. antifebrile P. P. hic primum locum tenent, omnia reliqua amara, vinosa & corpus, roborant, & pituitæ regenerationem præcavent. Pro ultimo quidem hoc fine sola roborantia nunquam sufficere experientia testatur, nisi debitum quoque Diætæ regimen accesserit; farinacea, carnes duræ, gelatinosæ apprime vitanda sunt; vegetabilia, olera præcipue copiosiora, carnes teneræ, panis biscoctus vino intinctus, potus vinosus motu præcipue corporis accedente potentissima, & certissima pituitæ generandæ obstacula sunt.

Non omnis tamen linguæ sordities tempore Reconvalescentiæ persistans solventia, vacuantia requirit, viis enim primis licet probe mundatis manet tamen lingua sordibus obducta, os mucosum; si per dies, per septimanas tunc sollicitetur alvus scopo evacuante pituitam vel aliam saburram, tantum abest, ut lingua & oris emendetur conditio, ut & plus indies increseat viribus ventriculi perversa hac cura continuo magis fractis, enervatisque: juvant hic roborantia, stomachica, vinosa, invigorantia, lingua licet sordida persistente, cum hoc symptoma diutissime persistans non nisi primarum viarum restituito tono dispareat.

Cautiori manu hæc eadem roborantia locum habent, si pituitosa febris, quod vernali præcipue tempore fit, Inflammationis habuerit notam; ne, dum pituitæ generationem impedire conamur, Inflammationem de novo suscitemus.

Post Peripneumoniam notham, veram pituitosam febrim cum topica pulmonum affectione roborantibus carere non possumus; diuturna enim tussi pulmo hinc debilitatur plurimum; pituita licet incisa, licet ex corpore perfecte eliminata, tussis persistat, sputa pituitosa, mucosa, aquosa pergunt, solventia hic sputorum materiam suppeditant, continuato ad pulmones affluxu hoc viscus mirum quantum debilitant, & exhausto sic per sputa copiosissima corpore, acrioribus reditis humoribus, hectica inducta feбри Phthy-

sin

fin spuriam pituitosam inducunt, quam datis sub convalescentia mature roborantibus ex Lichene, ex Cort. Peruv. primo quidem una cum solventibus, feliciter præcavimus, quæ si nondum suffecerint ad quietem pulmonibus conciliandam, Paregoricum vespertinum quam maxime conveniet: his remediis simul sumptis tussis & sputa minui plerumque solent, eoque certius, si roborantibus, uti Decocto lichenis, per diem gr. i. Tart. emetici addatur, ut levi sic, sed continua excitata nausea, humorum affluxu ad ventriculum utpote locum irritatum aucto, minor fiat ad Pulmones, quibus ergo otium conceditur, ut sub continuato roborantium vulnerariorum usu firmentur, eisque sic debitus iterum tonus restituatur.

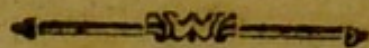
Pituitosam febrim in intermittentem fausto omine pertransire observata Medica docent, febris enim pituitosa remittens cum sit, imminuto stimulo, parciori materia per bonam methodum adhibitam reddita, intermittens fit; paroxysmus tunc rarius rediens debite tractatam fuisse febrim, summamque, quæ remittentes inter & intermittentes febres intercedit, cognationem indicat, hæc intermittens febris novus licet morbus prioris tamen quasi convalescentia considerari potest, cum roborantibus aut Cortice dato suppressa hac febre, pituitosa iterum redeat: solventia salina pituitæ reliquias curant, & febrim intermittentem naturæ bonitate ortam sensim, & sensim subflaminant, ut

ut tunc primo roborantibus, Cortici locus sine periculo detur.

§. VI.

Febris Biliosa simplex nulla perversa methodo exasperata die communiter 14to terminata convalescere nunc ægrum permittit & septima quoque die, quin & citius cum febris sæpe solvatur, maturius etiam convalescentiam ordini licet: scilicet jugulata per emetocatharsin febre æger qualibet nocte sudat cum levamine, altera die febris manet expers, circa noctem vix observanda accessio est, quam sudor nocturnus levans blandus excipit, quem convalescentia sequitur. Sudores hi nocturni toto convalescentiæ tempore in hominibus potissimum laxioribus, debilioribus observantur: copiosi si fuerint, & convalescentes, & ipsos quoque Medicos anxios reddunt, ac si sudores essent colliquativi, quo tamen metu jure caremus, si indies minuantur, si vires redeant. Ast si æger fractus fuerit methodo medendi mala, si evacuationes sanguinis intempestive fuerint factæ si sudores hi ab initio boni diutius durent, & cum virium quidem detrimento, si præterea sudores hi usu jusculorum tepidorum, & potuum theatorum foveantur, tunc augmentur certo, & non per dies solum, sed septimanas usque persistant, ut in consuetudinem abeant, convalescentiam sic prolongant, ne vires recuperet æger prohibent, & ut in-

dies

dies magis emacietur faciunt, verosque colli-
quativos sudores tunc referunt.

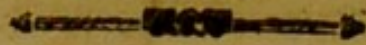
Sudores hi nocturni colliquativi ab alia
fudoris colliquativi specie, ut probe distin-
quantur, oportet, ea scilicet, qua laborant
illi, qui fomitem purulentum allicubi conclu-
sum habent, vesperi tunc accedens febrilis
hectica adest exacerbatio, noctu vehemen-
ter cum virium jactura sudant, mane debi-
les surgunt, interdiu vires aliquantum rede-
unt, novo febris accessu novis iterum noc-
turnis sudoribus colliquandæ. Priorum sudo-
rum colliquantium speciem malæ plerumque
sub convalescentia curæ adscribi debere is
plane perspiciet, qui consideret, muliercu-
las convalescentium vires continua jusculorum
tepidorum forbillatione velle restituere, ubi
e contrario Diæta paulo ficcior levissime vi-
nosa, amarescens, stomachica esset quam
indicatissima. Perversa autem quæ commu-
nis est cura, aquosis tepidisque diu noctuque
ingestis maceratur debilis ventriculus vires
cæteroquin recursuræ prohibentur, moventur
de die in diem sudores, magis tandem ema-
ciatur æger, vires corruunt, & ad optatam
sub usu jusculorum sanitatem nequaquam
pervenit, sed sudores hi nocturni potius fiunt
colliquativi, colliquant, destruunt sanitatem
superstitem.

Nunquam autem tantum hic adest peri-
culi, ac in sudoribus colliquativis a fomite
purulento clauso ortis; post febrim enim bi-
liosam superstites sudores admittunt curam,
quam

quam semper a fomite purulento orti respu-
unt, morte solum terminandi. Conveniunt
in nostro casu Cort. Peruv., amara, Balsa-
mica, Salviæ præcipue infusum vinosum ab
ILLMO. PRÆSIDE commendatum, & equi-
tatio SYDENHAMO adeo laudata, qua
Pthysicos ut ait vix non conclamatos per-
fecte restituit. Emaciati Pthifici ex hac
specie, evacuationis curantur equitatione, si
enim attente quis perlegat morbos, ubi su-
dores colliquativi aderant, & in quorum cu-
ra laudabatur a SYDENHAMO, brevi per-
spiciet, sudores hos ex debilitate, laxitate,
non ex fomite purulento clauso provenisse,
in omni enim empyemate motus factus mor-
tem accellerat, suppurationem resorptionem-
que puris intra massam sanguinis, & febrim
mirum quantum augendo.

Sublata biliosa febre sanum si antea &
robustum corpus fuerit, sub apta diæta sponte
sua convalescit, vegetabilis enim primo ad-
huc diæta, dein ex tenerioribus carnibus
cum succo Citri, bubula præcipue diu evita-
ta, vinosorum quoque usu ex sua propria &
domestica penu sufficientem habent vim, ut
deperditas vires brevi restituant; hoc in statu
aut superflua esset cura roborans, & stoma-
chica, aut etiam si properanter agamus, no-
civa, cum pejus se inde habere, quin & de
novo febricitare incipiant ægri, cum levior
etiam stimulus diutius applicatus tali in cor-
pore noceat.

Alia longe cura opus est, si æger, qui ex biliosa febre decubuit, fuerit debilior laxior, valetudinarius litteratus, puella debilis, puer, aut si morbus fuerit difficilior, longiorque, si fors methodus medendi evacuans diutius fuerit protracta, si passus sit evacuationes sanguineas, vel quæcunque demum alia accesserit ratio debilitans, roborantibus tunc opus est ac stomachicis; inter communiora venit Elix. Temperatum omnibus aliis Elixiriis, utpote Spiritu vini factis, longe præferendum, utpote quod vino Tokaino grato, generoso paratum vires ventriculi erigit spirituoso potu potius dejiciendas, cum stimulus spirituosus nimium irritando fibras debilitatem dein inducat, pro qua debellanda primo dabatur; vinum Absynthiacum non minores meretur laudes & amaram roborantem, & tonicam vini vim includens; Extracta omnia amara uti Fumarix, Trifolii Fibrini, Centaurii minoris, Cardui Benedicti vino grato digesta, Syr. Cinam: vel Cort. Aurant. addito apprime indicantur, hæc sequuntur Cort. Peruv., Ferrum ipsum varia forma, Essentiæ dictæ amaræ, Liquor visceralis, Essentia Absynthii, Gentianæ. &c.

Sed & alvum interim servare apertam convenit, ni novam saburræ generationem, nonnunquam febrim priori periculosiorem expectare velimus; hunc in scopum merito laudatur tinctura Rhei aquosa ad cochlearia tria quatuor per diem data cum aqua Menthæ, aut ipsa tinctura aquosa Menthæ extracta,

tracta, vel Elixirium stomachicum ad unc. ij cum unc. sem. liquoris Terræ Fol. Tartari, alvum hoc tempore tardiores enematibus servare apertam conducit.

Non remediorum solum, sed & ciborum habendus selectus est, cibo vegetabili primo ex fructibus horræis, Oleribus gratis; Cerealia facilis digestionis uti Oryza pauxillo cinamomi addito, carnes dein teneræ pullinæ, vitulinæ, cancrorum, testudinum, vinum rubrum gratum cum pane biscocto, equitatio, rusticatio præcipua huc pertinentia constituent. In sequiori præcipue sexu roborantibus his opus est, cum alias in morbos longos languores & debilitates chronicas incidant, quin & catamenia sæpe inordinata continuo pèrgunt, eo quod tempore reconvalescentiæ minus caute tractatæ fuerint.

Tardior ac in Inflammatoria, citior vero ac in Pituitosa Febre Biliosæ convalescentia est, relapsus autem quam in utraque facilius, ad 14 dies ad 3 Septimanas, quin & plures producit, citius tamen vires recuperant cæteris paribus, quam qui ex pituitoso morbo decubuerunt, si nempe par fuerit harum febrium vis & intensio. Relapsum facilem in febrem Biliosam ex eo pendere crediderim, quod factis in cura febris evacuationibus aucto appetitu plus justo gulæ indulgeant ægri, quam debilissimæ ventriculi vires perferre aptæ sint; inde novus novæ febris fomes colligitur, nisi ejus incrementum parca diæta, tinctura Rhei, aut remedio

salino statim dato accumulari, augerique prohibeatur.

Quod si Biliosa febris metastasi quadam fuerit terminata purgatis primis viis, sub aperientium & eccoprotiorum usu ipsa quoque vesicantia locum habent, illorum enim neglecto usu alvo & urina, (quibus evacuationibus hac in febre carere non possumus) suppressis, materia ad superficiem corporis delata ut sudore difletur cantharidum vi pulsa, nova febris, aut Biliola, aut peior **Pu- trido** - Inflammatoria nascetur.

Prophylaxin certam contra biliosas febres in diæta refrigerante vegetabili, fructibus horræis copiosis diu ingestis toto nempe bilioso tempore plerumque quærere homines videmus, falsa fors inducta hypothefi, qua solum victum carneum, lautum, vinosum bilem exasperare, febrimque producere autumabant; ast si rejectis hypothefibus observatio certa, & hac quidem in re multiplex consulatur, non nobiles, non cives, qui victu carneo, diæta vinosa utuntur, sed rusticos potius, qui per totum annum paucissimis diebus vescuntur carnibus, hoc morbo tentari constat. Illos e contra præcipue febris Biliosa tentari videmus, qui caloribus æstivis uruntur, qui meridiano sub sole multum agitantur sudoribus; his enim quasi diffuentes sæpe perfrigerantur, perspirabilis humor, causticus, acer repercussus ad debilitatas calore æstatis primas vias utpote colatorum

nobis biliosum, biliformem dictum, febris biliosæ causam constituit.

Ast ne quis exinde inferat velim victum carneum, diætam vinosam prohibere biliosam febrim; id solum assero, solam hanc diætam morbos biliosos non invitare, quin immo nulli essem Author, ut omni vino, & carne æstatis tempore abstineat, sed felicem potius diætæ vegetabilis, & carneæ vinosæque faciat miscelam; qui enim solum diæta vegetabili usus fuerit, languidiorem habebit ventriculum; qui vinoso & carneo solum victu utitur, facile ingluviei vitia committit, ut mediam ergo tenere viam hoc in casu tutissimum sit; observasse solum sufficiat, diætam solam vegetabilem non avertere morbos biliosos, solam diætam carneam eos non invitare, illam esse diætam optimam, cui quis assueverit; ut ergo tota **P**rophylaxis hac contineatur regula: post vitatum corporis sudantis refrigerium repentinum tempore bilioso multum quoque esse præsidii ad hanc febrim arcendam in usu fructuum horræorum, acescentium, saponaceorum, eccoproticorum, & evitatione colluviei cujuscunque primarum viarum.

§. VII.

Ex omnibus dictis febribus tardissima post febrim putridam convalescentia est; nulla enim febris vires vitales adeo immediate afficit, ac putrida; sola in hac stimulantibus

erigentibus jam ipso morbi sub decursu opus est, morbo tandem superato summam superesse virium jacturam evidenter patet.

Ex putrida convalescentes soli medicatrici naturæ vi committere consultum non foret, quod equidem post Inflammatorias febres impune fieri posse, antea vidimus, utpote post quas nec Medico, nec Medicamentis opus sit, vigore virium brevi sponte restituto: sed putrida exhaustos restaurare oportet remediis invigorantibus, aromaticis; non iisdem tamen semper, sed variis pro symptomatibus variis.

Præcipua horum sunt febricula vespertina nocturna, nocturni sudores largi, subdelirium vespertinum, nocturnumque, fatuitas, temulentia continua, deliquia animi erecto corpore, linguæ conditio præternaturalis, ejus sordities, tumores pedum, crurumque, ciborum desiderium inexplebile, Hysteria, & Hypochondriasis nervosa; in fœminis menstrua anomala, tarda, parca, multa, cacochymia chlorotica, ventriculi diuturna læsio.

Circa singula hæc symptomata quid peculiariter observandum sit, videre restat. Febricula vespertina nocturna in convalescentibus adeft, post paucos plerumque dies cessans; plus enim equidem metus quam periculi hæc febricula habet, cum ipsa, & subsequentes sudores crifim absolvant plenarie ipso sub febris decursu inchoatam: aliud longe est, si sudores hi nocturni in septimanas protrahe-

ren-

rentur, si essent subito profusiores; tunc enim vere colliquativi sunt, non morbosæ solum materiæ reliquias, sed bonos simul humores educunt: frequentius adhuc hoc contingere observamus, si reconvalescentes copiosioribus continuo stragulis obruantur, retento enim sic stragulis perspirabili corpus per se debile balneo proprii vaporis immersum laxatis ubique poris ingentem sudorum copiam facit profluere. Hos colliquativos esse sudores, quos equitatione curavit SYDENHAMUS, superius inui.

Ast non una semper febriculæ hujus causa est, non raro enim repletio ventriculi major ob stimulum vasis applicatum per copiosiore chylum febriculam excitat, purgatione rhabarbarina mature data certo sufflammandam; & saburra sic colligi incipiente expulsa, & robore simul primis viis addito, ut non tam facile paulo largiori cibo graventur.

Delirium & fatuitas haud rarum adeo ex putrida convalescentium symptoma est, in fœminis præsertim hystericis laxis, viris hypochondriacis debilibus blandum hoc delirium non furiosum est, delirantes convalescunt, obambulant; SYDENHAMUS hoc de delirio agens monet, ne Medicinam hic faciamus eam, quam facere solemus delirantibus, tempore id curari asserit, diæta restaurante, remediis invigorantibus; ab exhaustis enim, & vappidis ut ita dicam, spiritibus, a spirituum nerveorum atonia, ut SYDENHAMI

phraſi utar, ortum hoc videtur eſſe delirium; vinum Eudenſe omni bihorio ad 2 cochlearia datum plerumque ſufficit, reliquum tempori, & diætæ bonæ ſolæ committendum.

Ne autem hoc delirium cum delirio febrili confundatur, ſedulo cavendum; videlicet ſi febricula vespertina, & levis humorum adest commotio, vel vesperti & noctu ſolum, vel & interdium delirent: febre ceſſante, & delirium hocce evaneſcit, cum illud ex debilitate nervorum ortum nonniſi convaleſcente ſenſim ægro convaleſcat.

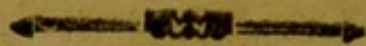
Temulentia & deliquium animi erecto corpore frequens in putridarum convaleſcentia debilitatis ſignum eſt: nulla ratione neque ſedendo quidem primo extra lectum perdurare valent, ebrii inſtar vacillant pedes, vacillat pavementum, deliquium ſupervenit animi, tolluntur omnia cubante ægro. Univerſim enim ſub ipſa febre putrida nimium jam protracta ſitum erectum amplius ferre nequeunt, muſculorum robore nimium fracto, veſtibus tunc indutos ſupra lectum decumbere ægros ſi jubeamus, & moleſta hæc evitamus ſymptomata, & debilitatem corporis ſub ſtragulis neceſſario augendam impedimus.

Linguae conditio præternaturalis non omni quidem in convaleſcente adest, cum pura sæpe lingua convaleſcentium ſit; etſi hæud raro contingat, ut gluten quoddam, & quædam fordes ex albo flavεςcentes toto tempore convaleſcentiæ obſerventur, viribus

licet jam firmatis; saburram hanc, ut equidem credunt inexperti, evacuantibus, purgantibus rhabarbarinis, etiam emesi, equidem evacuare conantur, ast incassum, cum sub evacuantium usu pejor fiat linguæ fordities, resumptis tantum vitæ viribus, ventriculi robore restaurato linguæ fordes evanescent. Nam prout debilior fit homo per evacuationes, prout per continuas sollicitationes gastricas, sive ab emesi sive a purgantibus, major fit nisus ad systema gastricum ventriculum nempe, intestina, œsophagum, fauces; ita etiam lingua fordida magis fit, quam ejus conditionem paucillum vini, roborantia emendare supra quoque jam monitum fuit.

Tumores pedum & crurum post omnem quidem febrilem morbum, post putridam autem præcipue febrem relinquuntur, præsertim ubi ambulare homo deberet; obambulare tunc renuunt, sed decumbere continuo desiderant, ut tumor crurum evanescat, licet obambulatio, & exercitium corporis viribus accomodatum quammaxime conducant, eoque magis, si frictio partium tumentium fumis roborantibus ex mastiche, olibano, sandaraca, ligno juniperi simul accedat. Tumorem hunc exercitio primo crescentem nullum tamen afferre periculum, monendi sunt ægri, cum eo continuato paucos intra dies pedes detumescent, omnisque tumor plane disparerit; contrarium obtinet, si ejusmodi convalescentes crurum fors tumentium metu tota die decumbant, aquosus tunc ille latex pe-

des occupans ad pulmones, encephalon subito defertur, hac ex metastasi ad partem quamdam ad vitam necessariam facta cæterum sanissimi restauratis plane viribus subito pereunt.

Defiderium ciborum inexplebile, quasi fames canina adefset, per primos plerumque 14 dies, quin & longius, ægrum excruciat: hoc anorexia sæpe excipit ob novam saburram, cum gulæ plerumque plus indulgeant, collectam, rhabarbarinum purgans incipientem de novo febrim saburralem suis in incubulis jugulat.

Inexplebili illi ciborum desiderio ut satisfiat, cibus opus est non duris, consistentibus, sed mollibus facilis digestionis, parva simul dosi, sed repetitis vicibus dandis: tales sunt oryza cum pauxillo cinamomi, vinum gratum tokainum pane biscocto intincto, chocolata cum lacte parata, vasculum potus coffee cum lacte quater quinquies per diem; pro remedio inservit Infusum cort. peruv. frigidum cum lactis recentis tertia parte & saccharo, aut potus coffee cum portione quadam corticis addita & lacte.

Manu ergo mittendus æger haud est, quamdiu infatiabilis ille appetitus adest; nisi enim naturalis appetitus antea redierit, facillimæ recidivæ expositus æger perstat.

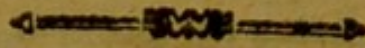
Hysteria & Hypochondriasis nervosa, in illis præcipue, qui nervos magis irritabiles habent, hoc inprimis tempore, ubi nervorum major debilitas occurrit. Mirum hoc sym-

pto-
 + Communis huiusmodi morborum omnium
 morbo comprehendit. Hæc sunt...

ptoma est, a quacunque re summe afficiuntur, a janua solum aperta vix non irascuntur summopere, aut timent plurimum, aut palpitationes cordis accipiunt continuas, celerimas, vix numerandas pulsuum micationes, urinas spasticas emittunt maxima quantitate; terrificis his potius quam periculosis symptomatibus opem fert infusum frigidum cort. peruv. grato quodam syrupo cinam., menthæ addito, amara alia quæcunque & invigorantia.

Diuturna ventriculi læsio in convalescentia ex febre putrida saburrali evacuantibus non sufficienter curata observatur, a tempore quo convaluere bradipepsia laborant, variasque alias ventriculi læsi functiones conquerruntur. Tarda difficilisque tunc est convalescentia, tempore, roborantibus, & alvo interim continuo aperta servata vix, nisi sensim & sensim absolvenda. Ast haud rara adeo observatio est, diuturnas ventriculi læsiones ab exantlatis intermittentibus ortas febre putrida superveniente omni remedio potentius curari.

Et maximi quoque momenti observatio circa fœminas est, ne videlicet ex putrida convalescentes statim dimittantur, antequam binis saltem vicibus menstrua regulariter rediisse constat; plerumque enim post morbos putridos anomala aut parca, aut aquosa, aut nulla fiunt catamenia; vix enim invenire est fœminam menstruorum suppressione laborantem, quæ non initium suæ ægritudinis a con-

valescentia ex morbo prægresso ordiatur; nisi ergo stato tempore sub convalescentia menses redeant, remediis indicatis statim erit occurrendum; bis redire debere menstrua antequam foemina e morbo putrido convalescens manumitti possit, innuimus; cum, si semel solum redierint, incertum sit, utrum non febrili fors adhuc persistente impetu extra debitum ordinem apparuerint.

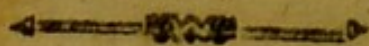
Generalia contra multiplices hos morbos putridæ febris effectus remedia petuntur ex amaris, rhabarbarinis dosi exigua propinatis, felles animalium inspissati pill. formati, vina rubra austera modice pota, victus restaurans, aromaticus parcus, sed frequenter propinatus, frictiones crurum siccæ aromaticæ, vectio curru, equitatio, rusticatio scopo diætetico egregie inserviunt. Equitationem omni alteri exercitii generi ad præcavendos sudores esse præferendam, in se ipso expertus narrat *Cel. Profes. STOLL*; qui, ex febre putrida gravissima convalescens si curru veheretur, de nocte, quasi corpus non exercuisset, sudore profuso debilitabatur, dum e contra equitaret, primum notabiliter immunito nocturno sudore, brevi plane evanescente convalescebat.

Et Prophylaxis adversus febrim putridam & reconvalescentium, & sanorum sanitatem securiorem cum reddat, quæ circa hanc vera, quæ hypothetica sint, videamus.

In fuga contactus ægri putrida laborantis Prophylaxin non haberi, experientia discimus; cum accedere putrida decumbentes, horum explorare pulsum, exanthemata tactu distinguere sine noxa soleant Medici: ex præjudicio ergo potius quam sedula observatione eos agere clarum fit, qui impune quidem ægros tales accedere, sed non attingere audent, ita ut pulsum vel non tangant, vel admotam manum celerrime removeant, quasi omnes Medici, qui putrida decumbentibus Medicinam faciunt inevitabili quadam necessitate decumbere putrida deberent.

Nec arbitrarie minus ii videntur agere, qui alexipharmacorum, masticatorum usu a putrida se præmunire autumant, falsa ducti opinione, febris putridæ miasma cum saliva deglutiri, ei adhærere, sicque deferri ad ventriculum, exinde in massam humorum resorptum febrim putridam causare; salivam hinc identidem radice quadam acri aromatica masticata eliciunt, collectam exspuunt, quamdiu apud ægros versantur. Alii interim, alexipharmacis sumptis sudores copiosos proliciunt, miasmatis, ut ajunt, expellendi gratia, cum tamen febris putridæ varia conditio causaque varia miasma excludat, & salivam deglutitam ab omni culpa perfecte absolvat,

Alii grassante febre putrida aut purgatione, aut emesi, aut phlebotomia febrem epidemicam evitare conantur, prouti nempe aut in circulo humorum putridæ sedem ponunt,

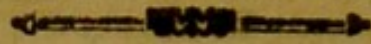
nunt, prout hanc vel aliam mali putridi idæam vel hypothefin quis sibi formaverit, vel omni 8va vel 14ta die purgante rhabarbarino, aliove, aut emetico etiam repetito primas depurgare vias, vel prophylacticis institutis v. sect. metum putridæ averruncare fatagunt; cum tamen hæc ipsissima remedia aut directe noceant, aut saltem non profint, nisi is fuerit rerum status, ut emesis, aut purgatio, aut phlebotomia fit indicata: si enim regnante epidemia febris putridæ saburra quis laboret, auspicato subvertet ventriculum, in cruditate intestinorum feliciter utetur purgante, in præfente plethora aut diathesi phlogistica indicatissime secabit venam ob malum solum præfens, non futuri metum.

Remedium enim prophylacticum stricte dictum adverfus febres putridas non modo non existit, sed & repugnat, cum diversæ febræ putridæ idem applicari remedium non possit; cautelis solum variis licet uti, quæ ad sequentia capita reduci sat facile poterunt.

I. Vitæ genus consuetum neque in melius repente mutandum: hac neglecta regula epidemiæ putridæ tempore multos Medicos præcipue & sacerdotes perire videmus, qui alexipharmaci instar fortiori, copiosiorique utuntur potu vinoso, sic morbum invitant, plus subito stimulado corpore. Corpus enim ad morbum putridum jam dispositum repentinam illam mutationem in melius licet

factam ægrius fert, turbatur inde, & morbo regnanti suscipiendo aptius redditur. Tempore nimirum epidemico omnes homines plus minusve ad morbum suscipiendum dispositos observare est, utpote cum si modo causa excitans, qualiscunque demum illa sit, accesserit, facillime eodem ipso morbo regnante corripiantur; simile quid sanissimo licet tempore in nutricibus rusticis est videre, quæ in nobiliorum domus vocatæ ex lauto victu in morbos inflammatorios incidunt, ut ergo morbosa constitutione præsentē faciliorem adhuc in pejus mutationem ex mutato subito vitæ genere oriri debere constat.

2. Aere libero frequentius uti oportet, non diu in ægrorum cubiculis morandum, ea non ingredi nisi prius ubique aperta, & perflata fuerint, solus hic liberi aeris accessus unicum, idque optimum, si existat, adversus febres putridas prophylacticum constituit remedium, fenestris enim & portis antea apertis mutato sic aere, cubiculis accenso ligno juniperi, aut alio simili perlustratis Medicus ægros suos si accesserit, vix quod timeat, habet, dummodo non per horas continuas medios inter ægros versetur; sed magnum si Nosocomion habeat, ægros suos dividat, ut diverso tempore illos accedat, animo interim libero aere, aut equitatione ad HUXHAMI imitationem, si caput grave & vertiginosum fuerit, recreato. Primis enim temporibus quam difficulter quis aerem nosocomiorum ferat, ex eo licet conjicere, quod

Medici, ac Chirurghi, dum nosocomiorum curam suscipiunt, gravi plerumque eoque putrido morbo corripiantur.

3. In scopum prophylacticum cruditatem, errores diætæ quam maxime evitare interest, non enim nisi his commissis plerumque febrim putridam supervenire observamus, quarum putrida saburralis cum frequentissima sit, hanc cruditate ut ita dicam invitari primum fit colligere.

4. Perspirabilis suppressio sane pejus & angue evitanda est, cum ex ea biliosas, & hoc ipso putridas saburrales ortum habere posse, supra ostensum fuerit.

5. Metum contagii deponere pro prophylaxi multum omnino confert. Indirecte enim solum morbos putridos propagare contagium is facile viderit qui evidens contagium variolosum, scabiosum, morbillosum, venereum inter, & illud febris putridæ discrimen observaverit, utpote in qua morbus non halitu, non attactu, uti in prioribus propagatur, sed aere corrupto inspirato in loco ubi plures ex putrida decumbunt; hic pulmonibus & ore haustus ad putridas plerumque saburrales naturali plane ratione disponit; si nunc cum metu contagii & infectionis ægrum accedam, hic ipse timor facit, ut facilius contraham morbum putridum, cum causa morbifica universalis facilius in tale corpus anxium triste, ubi inhalatio major, debilitas virium notabilior est, necessario agat: metum præterea primas vias quam plurimum affice-

re, anorexia, quæ illum sequitur, cruditates quæ sic contrahuntur, aperte demonstrant, ut sola hac ex causa febrem putridam accedere posse in confesso sit.

6. Neque tamen ex his inferas velim ad primum lassitudinis, vertiginis, cephalalgiae, anorexiæ, horripilationis initium ad magna statim & hæroica remedia te debere confugere. Practicus hic error Medicis familiaris, qui ad leve malum apparens & phlebotomias, & purgationes, & emeses instituunt, multos e medio sustulit, quos diæta tenuis, quies, vacatio a curis, aer serenus liber, campestris, limonada, cremor tartari in potu theato sumptus, clyisma leve certo servassent.

§. VIII.

Febris intermittens & tædiosam persæpe curam, & recidivam omnino habet facillimam, quam ad evitandam varia methodo, varia dosi cort. peruv. fugata semel febre utuntur Medici; sunt qui profligato semel paroxysmo dimidiatam dant dosin ita, ut si durante febre unciam sumpsit per nychthemurum æger, nunc assumat unc. semis sic pergendo per 14 dies: sunt qui eadem ac antea dosi per septimanam continuant, sequente septimana ab usu cort. desistunt, tertia septimana vel ad integram, vel ad dimidiam dosin reassumendi, sicque in 4. 5. 8. septimanas usque tædiosa ac dispendiosa methodo pergunt

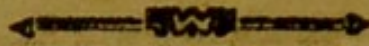

gunt, tunc solum necessaria, ubi character febrilis alte nervis infedit, & consuetudo febricitandi a multis antea habitis paroxysmis vix sit eradicanda; præcipue si anni tempus valde in febres proclive sit: tunc enim si extra teli jactum, & recidivæ metum esse velis, toto tempore epidemiæ grassantis febris cortex requiritur, ut ejus vi totus sanguis imbuatur, idem quoque esto judicium de febribus endemicis. Vernalium recidivæ leviores sunt, & si fiant, in continuas remittentes abeunt; autumnales frequentius recidivas patiuntur, præsertim quartanæ exquisitissimæ semper eadem hora redeunt, quas facile fert æger, ut & illæ, quæ cortice fuere curatæ, præsertim si sub ejus usu alvus aperta servata haud fuerit.

SYDENHAMUS octava die ab ultima assumpti corticis dosi iterum unciam partitis vicibus ingerendam suadet, immo & sæpius post idem semper temporis intervallum TISSOT fugata febre dimidiam dosin corticis pro febre sufflaminanda requisiti, 6 diebus intercalaribus semper interpositis, & sæpius id repetendo in senibus præcipue tempore humido & frigido suadet. Inter remedia ad recidivam febrium endemicarum præcavendam certissima, & mutationem clymatis recenset SYDENHAMUS, ut sic alia inducta corpori alio in clymate dispositione character febrilis fors adhuc impressus hærens facilius certiusque deleatur.

Quæstio agitur utrum sub convalescentia ex intermittente uti liceat purgante, cum vulgus hoc corticem e corpore eliminare velit; hoc equidem scopo datum evacuans, præcipue si cessante febre usus corticis per 14 dies, per 3 septimanas & ultra continuatus non fuerit, certo febris redibit: quod si autem sub convalescentia saburra fuerit orta sursum, vel deorsum turgens, aut inflammatorii quid in subjecto juvenili, diæta fors lautiori, largiori, vix cortice uso, propinatum emeticum, purgans, celebrata v. s. febrim non revocabit. Etenim vero felicem se reputare posset Medicus, si suffocatam febrim pro lubitu sciret revocare, sic enim morbos chronicos curam hætenus respuentes orto febrili motu morbo præsentis accomodato certius profligaret. Purgans remedium post autumnales adeo necessarium esse experientia sola fretus SYDENHAMUS asserit, ut ex eo neglecto morbum gravem superventurum esse sano etiam quoad reliqua homini prædicere non dubitaverit.

Mirum hic cuilibet videri posset, quomodo noto hodie contra febres intermittentes specifico recidivas tamen tam frequentes deprehendere sit; at sedulo si quis perpenderit, ipsum remedium specificum, cur minus febris causa excitans investigetur, in causa esse, ut sic de nulla alia febrim curandi methodo solliciti corticem solum propinemus, materia fors nondum cocta, facile

pervidebit, mirum adhuc esse, cur non plures continuo recidivas invenire sit.

In cura convalescentium ex febre intermittente perspirationis præcipua ratio habenda est, hac enim neglecta a recidivæ metu nunquam liber eris; inde est, quod in nosocomiiis convalescentes levibus tecti vestibus, si vespere per ambulacra obambulent, auræ frigidæ se exponentes in recidivas incidant, sæpe in febrem quamdam erraticam, saltem in dispositionem quamdam febriculosam, quæ in plenam eamque manifestam febrim erumpit, omisso post aliquot dies cortice.

Ex hucusque dictis patet, haud omniratione destitui vulgi opinionem, qua hominem pontem quemdam transcendente recidivam pati credunt, cum frigus aquæ perspirabili suppresso revocare febrim facillime possit.

Toto autem convalescentiæ tempore dies imprimis illi sedulo attendendi sunt, quibus cæterum paroxysmus solebat recurrere, si enim recidivantium considerentur historiæ, patet recidivæ diem fere semper incidere in diem febris, si tamdiu continuasset; quia nempe character febrilis nervis fortiter impressus illo præcipue tempore se manifestat, quo cæterum aucto stimulo in febrem usque erupit.

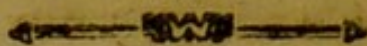
Post febres intermittentes diuturniores ægri multum debilitati deprehenduntur, his amaricantia, leviter roborantia, victus analepticus ex jure carniū, ovis recentibus,

car-

carnibus juniorum animalium affatis, piscibus tenerioribus affis, succo citri, vel aurantiorum resperfis conveniunt, panis bene fermentatus, vel & biscoctus vino austero madidus, potus parcus sed meracus apprime suadenda sunt; ubi autem modo nominatorum usu debitum robur non rediret, vinum ex cort. peruv. limatura martis paratum conducit: quibus vinosa displicent pill. ex limatura martis, aut ejus extracto pomato, cum extracto cort. peruv., mastiche multum commendantur. Post febres autumnales præcipue debita bonæ bilis copia deficit, hinc roborantibus addenda sunt amara, uti absinthium, centaurium minus, radix helenii, gentianæ, myrrha, ex quibus cum cinamomo vina medicata facile parantur, quorum uncia 2 — 3 ter de die vacuo ventriculo sunt ingerendæ; quod si spirituosæ non ferant ægri, elixir. stomachicum temperatum, extracta amara, vino soluta indicatissimum habent locum, ubi præ inertia nullum fere ex chylopoëticis visceribus suo fungebatur officio, frictions jejuno homine per totum abdomen factæ pannis asperis laneis fumo styracis, benzoë, & succini penetratis optatum ponunt effectum.

§. IX.

Variolas benignas convalescentiæ stadium ad duas, tresve septimanas extendere variolarum docet historia, toto hoc tempore purgantia eccoprotica omni tertio aut quar-

to die exhibita, diæta pro maxima parte vegetabilis, aer serenus, rusticatio, corporis motus curam perfectissime absolvunt: purgantibus enim purulentam materiem variolosam suppurationis tempore in massam sanguinis resorptam sensim, sensimque sine turbis ejicimus, quæ in corpore retenta, eaque periculosa sæpe ad internas partes metastasi, aut subito vitam adimeret, aut lenta inducta pthysi ægrum e medio tolleret; diæta bona, motus, rusticatio morbo fractas vires refarcit, debitumque iterum corpori robur addit.

Quod si inoculatæ fuerint variolæ citius adhuc hoc convalescentiæ stadium finitum est, cum enim toto variolarum decursu vix perfecte ægrotent, cum continuo extra lectum sint, vires vix imminutas videmus, ut harum recuperandarum curæ invigilare vix opus sit. Hoc in casu binis ad summum purgantibus morbi statibus perfecte terminatis, levissimi morbi effectus nunquam certe timendos præcavemus, ut statim post ad consuetam iterum diætam sensim possint redire.

Aliud vero longe obtinet, si variolæ mali moris prægressæ ipsam quoque convalescentiam periculosam eamque sæpe lethalem reddunt. Febris enim putrida purulenta II. die morbi variolosi, ubi alias periculum evasit æger, oborta & 20, 24 primum die e medio tollit ægrum, ad aspectum jam dudum convalescentem, latens hoc periculum prudens pervidebit facile, prægressis ma-

li moris variolis; febre hectica duplici sua exacerbatione facile noscenda, & appetitu nullo modo redeunte, lingua continuo sordida persistente, malo hoc prægresso summum imminet periculum; ingens lætor puri varioloso proprius accedit; copiosissimum acidum vitrioli a drachma 6 ad unciam 1 usque per diem datum, aer frigidus ad gratam ægri sensationem mensurandus, antiseptica omnia alia vix orci faucibus eripiunt ægrum, quem evacuantiâ mature data, ne in tam grave incideret periculum, prohibuissent.

Quod si bona fortuna contigerit, periculum hoc evitare ægrum variolas malignas antea passum, & ipsos quoque harum effectus non minus sæpe lethales sedulo juvat avertere, omnique dato molimine percurare. Nullum enim tam peregrinum in re medica esse crediderim, quin tristia sæpius legerit, aut ipse viderit exempla hominum, qui aut phtyſi, aut carie ossium, aut vomica alicubi latente, morbo jam exantlato perierint, aut amauroſi saltem, panno, maculisque oculi variis, ophtalmia, frequenti nonnisi v. s^{bis}, clysmatibus, purgantibus antiphlogisticis & molliſſimis colliriis curanda, anchyloſi, paralyſi, gangræneſcentia variarum partium fuerint mutilati: multi alii auditu, loquela, viſu privantur, fatui fiunt multi, aut memoria deficiunt, alii epilepſiam contrahunt, infantes plerumque atrophici fiunt, & post unum alterumve annum moriuntur. Aliis herpes, efflorescentiæ variæ, furunculi per uni-

versum corpus, fistulæ lacrymales remanent: hypopion plerumque post aliquot septimanas post mitissimas etiam variolas oritur, præcipue si æger purgantibus debito tempore usus haud fuerit, quibusdam coalescunt foramina narium, quidam ulceribus cacoëthis, ossium carie, spina ventosa ad mortem usque non diu adeo emanentem affliguntur, quibus in casibus cicuta, flammula sovis, Extr. aconiti laudabiles quandoque exserunt effectus.

Varia hæc Symptomata plus minusve periculosa, omnia peculiarem cum exigant tum externum, tum internum remediorum usum, hic pertractare amplum nimis foret, et a scopo, quem mihi proposui, nimis alienum; hinc annotasse sufficiat, bonam variolarum curam purgantia sufficienter data, satque largo continuato usu malorum horum avertere catervam; quæ si semel supervenerit, aut mali perpeffi foeda stigmata supersunt, aut morte lenta, ea tamen quam certissime e medio ægri tolluntur.

Morbo exantlato pustulas in crustas conversas oleo amygdalino illinire, emollire suadet SYDENHAMUS, licet hodie ab oleosis poros cutaneos obstruentibus satius abstineant Practici, sed vel vaporibus aquæ tepidæ, vel Decoctis emoll. pro lavamento adhibitis varia et arcana sæpe, uti volunt, ratione stigmata variolarum præcavere tentant, quæ confluentes si fuerint, evitari perfecte rarissime poterunt.

§ X

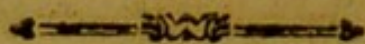
Convalescentia post morbos Chronicos diuturnos debilitatem totius corporis inducentes exactam rerum non naturalium dictarum observationem exigit. Cibos quod spectat, non nimis debiles, non parcos nimis suadendos esse, jubet ratio; ne, qui morbum tam diuturnum tulit, diæta stricta plus ipso morbo jam debellato debilitetur: hoc adhuc non negligendum, quodsi morbus chronicus fuerit talis, qui paulo largiori cibo pejor redditur uti in Phtysi fieri observamus, & in omnibus languoribus primarum viarum chronicis, Diarrhæis, Dyssenteris diuturnis, parca omnino diæta cibus facillimæ digestionis parce sed repetitis vicibus propinandis opus sit.

Cæterum haud scrupuloso adeo ciborum delectu opus est, dummodo vitentur crassiores farinacei, pingues, aut tales, qui evidenti quadam qualitate nocere necessario debere noscuntur; in omnibus enim aliis licet haud ita selectis & ipsi consuetudini uti alias, & hic quoque multum erit deferendum.

Potum Coffee omnibus convalescentibus post morbos præcipue chronicos vulgus suadet, non attendendo ad chronicas hæmorroidum molestias, soli huic potui adscribendas, & menstruorum irregularium, dolorificorum vitia solo hoc potu neglecto felicissime sæpe evanescentia.

Libero frui aere post morbos chronicos optimum æque recuperandarum virium affect

adminiculum, quem si arceas, languebit diu æger, pallor, debilitas perstant, & cibis exquisitis licet vires incassum revocabis, cum etenim sanissimos homines athletico habitu donatos diu in carceribus detentos pallidos totos, debiles exire videamus; quid non in convalescente inclusus aer causabit? Phthysicis præcipue libero aere uti confert, ut puriorem continuo inspirent, non infectum cubiculi, in quo degunt, cum sic effluvia corrupta expulsa de novo corpori inoculentur inspirando. Asthmatici sub ipso jam Paroxysmo sponte natura motu quodam automatico pulsi fenestras aperiunt, ut liberum haurire aerem valeant, quo plus pulmo constrictus dilatetur, quam aere impuro, humido cubiculi, in quo versantur. Rachiticos Infantes aere libero refici, in melius vergere, aere incluso humido præcipue rachiticos fieri, Medicorum observatum est in vulgus etiam notum. Hystericas feminas, viros hypochondriacos in plurium concursu, in templo tot hominum effluviis fœto, paroxysmo vix non semper corripuntur. Convulsos omnes in liberum extrahere aerem juvat, si leviores convulsiones, si citiorem harum finem quis desideret.

Rusticatione, quæ aeris inprimis boni, renovati, puri beneficio fruitur, hystericas sæpe plenarie restitutas observamus; sed & morbos chronicos observare est, ubi accessus liberi paulo frigidioris aeris quam maxime vitandus est; sic arthritidis levi aeris accessu

recidivam patitur, & aliquot septimanarum, quin & mensium curam momento pessumdat.

Motus corporis in convalescentia post morbos chronicos primum quasi tenere locum nemo dubitaverit, qui fractum morbo longo corpus hoc remedii genere sensim firmari, robustius reddi viderit; sed primo id exercitii genus suadendum, quod absque ullo virium dispendio, subjecto tanquam passivo se habente instituitur, uti sunt frictio, navigatio, vectio in rheda per strata primo æqualia; sic æquabiliter & leviter corpus concutitur in aere libero per ipsum motum continuo renovato: primo quidem semihoram motus talis vix excedat, usque dum equitatio, & ambulatio & lusus varii motu corporis indigentes in usum trahi possunt, citius longe notabiliusque hoc exercitii genere, quam sola vextione redire vires, experientia testatur, cum muscoli hic plus agant, indeque roborari magis continuo debeant.

Motum corporis chloroticis apprime necessarium & curæ præcipuam partem & recidivæ præcavendæ unicum constituit remedium. Podagricos maturo motu a tophis alias generandis defendit SYDENHAMUS; scorbutum quiete generari, motu præcaveri, quam potentissime, Practicorum observatum est.

Mentis exercitia post morbos chronicos, qui cerebrum præcipue nervosumque systema affecerant, evitari sedulo diu debent; his enim cum plus ac labore duro debilitari

corpus videamus, vires alias redituras procraftinamus, quin & fatuitatem sæpe tota vita perstantem inducimus.

Somno largiori convalescentes indigere virium jactura per morbum facta loquitur; quot autem horæ somno dicandæ sint, & consuetudo, & virium jactura restauratione indigens, & ipsa ætas determinabit, & 4 æque ac 8 horarum somno quosdam refocillatos videbis, & universaliter senes parciore indigere somno, juvenes largiori; morbum gravem prægressum plus horarum pro somno exigere & legibus physiologicis & experientia consonum est. Somnum ante mediam noctem debilibus plus conducere ac postea, experientia confirmatur: rationem in eo positam esse hujus observationis credimus, quod si ante mediam noctem somnum talis non capiat, exercitio sensuum in - & externorum nimium continuato valde debilitetur, ut sequente postea somno ob corpus vigilia nimis irritatum adeo notabiliter refici non possit. Evigilans ut statim surgat, monendus, ne corpore sine somno diutius in balneo proprii vaporis locato debilitas nova inducatur; ad illos præcipue hoc monitum spectat, qui tabe dorsali antea exhausti novam vitam, novasque vires jam iterum reassumunt.

Haud alium equidem post morbum somnus pomeridianus præcipue evitandus, ac post hydropem; pedes enim hydropicorum morbo jam curato œdematosos perstare communis observatio est; hoc in casu si sensui
gra-

gravitatis, & defatigationis quo molestantur, indulgeant, & plus justo decumbant, ipsa sub reconvalescentia ægri jamjam perfecte sani subito apoplexia e medico tolluntur, nisi lata, largaque tum capiti, tum extremis corporis apposita vesicantia, diuturna suppuratione madentia levamen afferant.

Et universim post omnem morbum chronicum somnum largum nocere plus, quam prodesse, quidquid credat vulgus, aperte nimis loquitur experientia, nimis clare demonstrat ratio: cum in decubitu supino propria gravitate e pedibus ad superiora deferri aquæ debeant; inde est, quod in hydropis cura, ubi primo major respirandi difficultas supervenit, statim e lecto, inviti etiam, eximantur ægri, ut in sella sedendo pedibus inferiora versus propendentibus aquarum impetus in illos crescat, & partes visceraque nobiliora inde liberentur.

Excreta & retenta non minorem in considerationem veniunt in convalescentia ex morbis chronicis; cum enim hi ex obstructione pro maxima parte ortum habeant, alvinam præcipue excretionem ut attendamus sedulo, oportet; sic melancholicum humorem si non excernas totum leni, sed repetita purgatione, ut de novo accumuletur, facimus; cepheam alvo obstructa iterum revocamus; lithontripticos dolores alvo suppressa, tarda reddita de novo redire, crescere, frequens observatio est. In ictero, alvo diutius duriori, ut equidem hoc in morbo
so-

solet, persistente, anxietatem subito crescere videmus, alvo mota brevi evanescentem.

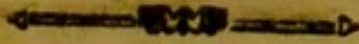
Cum reconvalescentes per viam tutiorem ad sanitatem firmam ducere scopus sit, princeps nobis cura esse debet, ut omne, quod vitio quodam a morbo relicto excernitur, utile corpori retineatur; illud vero omne, quod corpori inimicum & noxium esse possit, sive sit a materie morbi relictum, sive per vires vitæ detritum & excretioni destinatum, eliminetur.

Sed & morbos chronicos videre est, in quibus factæ excretiones & levissimæ sæpe morbum de novo revocant; exemplum evidens habetur passionis hysteriæ, cujus paroxysmum leve sæpe purgans datum vehementiorem inducit.

Applicata externa post morbos chronicos singularem enimvero merentur attentionem; quanta enim balneorum frigidorum præcipue vis in morbis chronicis æstimatu? Debile corpus sic firmari, robustius reddi cuncti adstrictiori reddita, perspirabilis suppressionem fieri minus frequentem, frigoris effectus pathologice considerati confirmant; ast inconsultum quilibet duxerit, debile corpus frigido balneo statim immergere; subitas inde convulsionem, pro quarum cura ad hoc remedii genus recurrimus, necessario debere nasci, & rationi, & tristi haud raro experientiae consonum est: præstat ergo, spongia aqua frigida imbuta corporis primo extrema, dein & truncum lavare, ipso denique balneo par-

partes corporis sensim immergere paucorum
 minutorum spatio confert, usque dum per-
 cepto notabili levamine mali, aut robore
 corporis perceptibili ratione aucto, & diu-
 tius balneo frigido immersum perstare corpus
 possit; qua in re plurimum equidem inter-
 est, si motus simul accedat corporis, quod
 in balneo aquæ currentis fieri quam facilli-
 me potest, sic & vi frigoris, & motus simul
 facti duplici quasi via robur corpori accedit,
 & convulsiones sic a laxitate, debilitate cor-
 poris ortæ quam felicissime, TISSOTO teste,
 consopiantur. Pulcherrima exempla nimia
 venere exhaustorum, qui nutrientibus, levi-
 ter roborantibus curati balnei frigidi usu per-
 fecte fuere restituti apud Observatores pra-
 cticos invenire est; in epilepsia, choræa S.
 Viti omnibus sæpe incassum tentatis, & a
 morbo, & a recidivæ metu hæc balnea de-
 speratos omnino ægros liberarunt.

Et vestimentorum non minor habenda
 est ratio, si animus sit a morbo quodam
 chronico curatos a novo morbi paroxysmo
 præmunire; sic rheumatismo, arthritide lon-
 ga liberatos vestimentis non nimium levibus
 & ipsa quoque æstate tegere oportet: moniti
 BOERHAAVII memores, qui ad morborum
 certam prophylaxin vestes hybernales tarde
 deponere æstate, & cito induere autumno
 suadet; panni præ serico, lana præ aliis
 omnibus pannorum generibus eligenda, cum
 & calore plus corpus foveat, & levi facta
 frictione perspirabile æquabiliter conservet.

In rachiticis fccas vestes laneas præcipue omnibus aliis præferendas ad humectationem nimiam corporis evitandam unanime, Medicorum consilium est. Munditiem corporis infantum præsertim morbos cutaneos maximam partem præcavere, nobiliorum infantum exemplo discimus.

Laxum, debile corpus strictioribus paulo vestibus firmare, roborare, rationalis Medici scopus est. Oedema pedum chronicum curatum licet remediis internis, externa quoque fascia a digitis pedum incipiendo applicata, ne iterum redeat, omni conatu evitare adlaboramus.

Sed haud infrequentes adeo casus, ubi corpus firmari vestibus, sanitati plus nocet, prætervideri nequaquam debent; sic thoraculorum perversus sub graviditate usus abortum sæpe causat, morbos ventriculi, abdominis, thoracis horum compressione pejores reddi, haud rara, præcipue apud feminas, observatio est. Collare nimis strictum in morbis capitis omnino nocere, apoplexia sola hac ex causa sæpius orta, clare ostendit.

THESES.

I.

Reconvalescentes omnes roborantibus velle curare, recidivæ eos exponere est.

II.

Non omni tempore anni æque facilis ex eodem morbo convalescentia est.

III.

Feminarum quam virorum convalescentia longius semper temporis spatium desiderat.

IV.

Post Inflammatorias universales, vel topicas febres sponte sua sine remediis ægri convalescunt.

V.

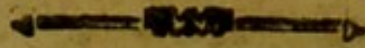
Cum tandem post biliosas, ac pituitosas

VI.

Tardissimam post putridas febres perfecte curatas, convalescentiam observare est.

VII.

VII.

Diætæ plerumque, ac vitæ debitæ ratio his in casibus plus, quam medicamenta, profuisse visa est.

VIII.

Intermittentium febrium recidivas aliis frequentiores ipsa harum febrium indoles adfert.

IX.

Malignæ variolæ sub convalescentia non minus, ac morbi decursu timendæ sunt.

